

BIENALA ARTIȘTILOR TINERI, EDIȚIA I

Despre identități și alte violențe

MICA GHERGHESCU

Jean Gabriel Periot, *Jurnal intim*

Cînd Fundația Culturală META și Institutul Goethe au construit proiectul primei ediții a **Bienalei Tinerilor Artiști**, București 2004, se anunța un eveniment cultural cu o intrigă linară și oarecum previzibilă. Desfășurările teoretice și practice tematizau „politicile și practicile vizuale” în contextul balcanic, „codurile și identitățile” regionale și se organizau în jurul mesajului-impuls: **Violența imaginii/Imagina violenței**.

În fapt, discursul critic efectiv și parcurusul expozițional au deturnat aparența unui Sud-Est european constant asociat unui anumit tip de violență și au dezvăluit o privire creatoare și dinamică, deși nu deloc lipsită de spirit protestatar, o „depășire a politicilor identitare” regionale și o deconstrucție a stereotipiilor ce leagă violența de acest spațiu.

Structura ordonatoare a **Bienalei** s-a organizat în jurul simpozionului interdisciplinar (14-16 octombrie – Institutul Goethe) și

se va continua cu expunerile propriu-zise (14 octombrie-12 noiembrie).

Fără a fi în mod necesar diagnostic, cadrul teoretic (moderat de Werner Meyer – director al Kunsthalle Göppingen, Ami Barak – curator, președinte al Asociației Internaționale a Curatorilor, Direcția de Proiecte Culturale, Primăria Paris și de Viktor Misiano – curator, critic de artă și redactorșef al **Moscow Art Magazine**) a folosit ca instrumente de lucru studiul de caz, raportul, analogia și chiar breviarul (*keynote speakers*: René Block – curator și director al Kunsthalle Fridericianum, Kassel, Steven Gartside – Centre for the Study of Location, Memory and Visuality MIRIAD). Evoluția secțiunilor puse în discurs a urmărit **Identitatea și cultura vizuală, Visual turn și democratizarea culturii**, precum și **Practici ale privirii. Imagini, reprezentări, ideologii**.

Tradiția populară consemnează frecvent nevoia de vizual – „Pină nu-mi capăt veder-

ile nu mă socotesc om”. Pornind de la umana și autoritara experiență a vederii aflată în impas („fuga” vizualului din imagine, „oximoronul care devine pleonasm”, conținutul – prizonier al propriei reprezentări, discursul critic aparent anemic), realul pus în discuție s-a contaminat atât de prezență, cât și de producție.

Este vorba de o producție care dovedește încă o dată tentația spațiului și atracția pe care mediul „exotic” al Balcanilor o mai exercită. Variațiunile pe temă dată merg pînă la formulări de tipul: „Singe și miere” sau „Viitorul e în Balcani”. Nu întâmplător la Fridericianum-ul din Kassel, „în văile Balcanilor”, Milica Tomic și Dragana Marcovic cîntă Turbofolk, „se omoară tablouri”, iar Marina Abramovic face Balkan Barok (René Block – **Love it or leave it sau cum să aduci înapoi Balcanii în Balcani**).

Devine aproape firesc, atunci, ca violența să fie „stare de excepție” proprie aceleiași „sistem” hegemonic, să se manifeste prin excludere și coliziune, eufemistic transferate într-un *human resource management* și într-un artist mediator, expert în *social relationships...* (Stevan Vukovic – **Despre artă. Violența și starea de excepție. Despre etica artei contemporane într-o lume globalizată**). În contextul foarte permisiv și democratic al „răsucirilor” vizuale (înțelese ca modificări de locație și semnificație), răspunsul salvator combină didactica și divertismentul în ceea ce ar putea fi numit „edutainment”, concentrat în mici organizații specializate – modelul Kunsthalle Göppingen (Werner Meyer – **A înțelege sau a nu înțelege – asta e întrebarea!**).

Marca identitară restrînge și personalizează experiența artistică. Sînt puse în joc obsesiile naționale, incurabile, dramatice, spectaculoase: prezența și avatarurile Holocaustului (Marta Smolinska-Byczuk – **Este arta contemporană poloneză poloneză?**), noua arhitectură de metropolă bulgară sau asaltul „glamour” subliminal al travestitului (Elena Panayotova – **Reinterpretarea simbolurilor**), nostalgia recuperărilor civilizatorii și reconstrucția imaginarii (Anne Peschken și Marek Pisarsky – **Dialog Locii**), anxietăți și viziuni despre consumismul feroce (Irina Cios – **Libertate versus eficiență în contextul vizual urban** și Luchezar Boyadjiev – **Logica vizuală a neocapitalismului timpuriu**), inerțiile și agonia personajului și textului (Alina Șerban – **Sacrificarea discursului critic. Despre practicile curatoriale în România**) și alte violențe... (Alexandra Crăciun – **e-identity**).

Alternativ, dezbateră continuă cu probleme de „fizionomie” culturală (Janka Vukmir – **Societatea: frigidă sau sexy?**, Brîndușa Palade – **Despre limbajul domi-**

nației totalitare, Vasile Ernu – **Despre imagini ale ideologiei sau ideologiei ale imaginii**), mutații revelatoare în imaginar prin creare de ficțiune și mitologie (Steven Gartside – **(Mis)placing the image**), reinterpretări ale formulelor iconice (Ivan Meel – **Adevăruri care nu sînt valabile. Un sfîrșit amar pentru idealisti. Sub marele imperialism**, Bogdan Ghiu – **Violența dispariției și disperarea semiotică**).

Tot alternativ și aplicat în aceeași măsură interdisciplinarului, simpozionul a fost contrapunctat de reacția agresivă de decelerare implicită – piesa de teatru **Stop the Tempo**. Moment paradoxal, în măsura în care spectacolul (intenționat fabulă) ritmează aproape expresionist defulările psihiza(n)te ale actanților și fluctuațiile de lumină – ele însele intermitențe ale unei vederi fragmentate.

Spectacolul-vizionare merge mai departe, în direcția de revendicare a privirii și în sensul identificării violențelor care au perturbat-o. Pornind de la **Cultural Autopsy** (selecția de artiști propusă de Arjon Dunnwind) și alegoric interpretată în **The innocent image of violence seen by the subjective viewer** (selecția lui Ron Sluik), se formulează o metodă coerentă de pătrundere în imagine și într-o vedere revelată de detaliul documentar, de substituirea și suprapunerea universurilor imaginare, de intervenția suportului tehnic-matrice.

Dimensiunea teoretică, necesară în circumscrierea unui cadru viabil oricărui desfășurare practice, este dublată de parcursul expozițional. O spontaneitate premeditată modelează traseul spațiilor de expunere (Centrul Cultural al Republicii Ungaria, spațiile *underground* de la Ordinul Arhitecților din România și din Galeria Bibliotecii Cărturești, Galeria Posibilă, Galeria H'Art, Galeria HT003, Galeria Hag, Galeria 2Meta, Galeria UNA, Muzeul Literaturii Române, precum și spațiile neconvenționale – Club Twice, Amsterdam Grand Café, Aeroportul Internațional „Henri Coandă”). Prezențele sînt de aceea neașteptate și locațiile creează ficțiune/mitologie multimedia.

Fără să fie iconoclaste, tipurile de imaginar artificial se derulează și se integrează într-un real și foarte vizibil „spectacle vivant”. De la refuzul imaginii (Evaldas Jansas) la nostalgia memoriei afective (Bogdan Iorga, Tudor Bratu); de la Shrek-ul buñuelian al lui Ciprian Mureșan la testele Rorschach ale lui Nicolas Provost; de la un Jean Gabriel Periot foarte apropiat de mimica experimentalistă a lui Bruce Nauman la o întregă serie de construcții ale formei în și prin animație, descendente ale clasicului deja William Latham (Vali Chincișan, Raluca Spătaru); de la afirmație egocentrică (Cris-